

Web stranice arhiva u Vojvodini

Istorija prikupljanja i čuvanja dokumenata na prostorima Vojvodine starija je od početaka rada arhivskih ustanova na prostorima diljem Evrope. Pažljive ruke zaposlenih u vojvođanskim arhivima manipulišu građom i čuvaju je . Ta je građa nastala u prethodnim vekovima i različitim društveno-političkim zajednicama. Danas, na području Autonomne pokrajine Vojvodine postoje Arhiv Vojvodine, kao krovna arhivska ustanova u severnoj srpskoj pokrajini, i arhivi u: Beloj Crkvi, Pančevu, Sremskoj Mitrovici, Subotici, Zrenjaninu, Kikindi, Somboru, Novom Sadu i Senti. U Sremskim Karlovcima je i Arhiv Srpske akademije nauka. Arhivi u Vojvodini sastavni su deo mreže arhiva u Srbiji.

Prva arhivska ustanova u Pokrajini – današnji Arhiv Vojvodine - osnovana je na temelju dekreta Ministarstva unutrašnjih dela Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od 5. avgusta 1926. godine u Novom Sadu i na inicijativu dr Riste Odavića, tadašnjeg upravnika Državne arhive u Beogradu, kao Državna arhiva u Novom Sadu. Zadatak troje zaposlenih u Državnoj arhivi u Novom Sadu bio je da prikuplja, čuva i obrađuje arhivsku građu sa područja Banata, Bačke, Srema i Baranje. Arhiv je radio i u vreme četvorogodišnje mađarske okupacije u Drugom svetskom ratu .

Posle Drugog svetskog rata u Vojvodini su osnivana arhivska područja i arhivi u gradovima u kojima su i danas. Uglavnom, arhivi su kao posebne ustanove počeli da rade 1947. godine, sa izuzetkom u Senti, gde je arhiv počeo da radi 1950. godine i Arhivom grada Novog Sada, koji je počeo da radi 21.maja 1954. godine. Svi arhivi osnivani su na temelju pozitivnih pravnih propisa i odluka organa nadležnih društveno-političkih zajednica, kao što je bio slučaj u čitavoj Jugoslaviji. U prvo vreme u arhivima je radio mali broj ljudi, ali kako se razvijala služba i potreba države za njom, kao i sama država, tako je rastao broj zaposlenih, značaj i ugled tih ustanova u društvu. Arhivi u Vojvodini radili su na načelima i propisima na kojima je

radila čitava arhivska služba u bivšoj državi. Štaviše, obzirom na istorijat ovog područja , vojvođanske su ustanove imale značajno mesto i ugled u struci Federacije.

Lomovi u društvu u vremenu raspada Jugoslavije, stvaranje nove klase povlašćenih, devastacija sistema vrednosti, besparica i izolacija otežali su rad zaposlenih u arhivskim ustanovama, ali ni trenutka nisu narušili njihov naučni integritet i potrebu da drže korak sa svetom. Koliko su im to omogućavale prilike u društvu, radnici arhiva primenjivali su nova saznanja u struci. Tako je i u pogledu informatičke tehnologije. Proces započet u poslednjoj deceniji dvadesetog veka nastavljen je u prvim godinama dvadeset i prvog veka. U prvim godinama posle petooktobarskih promena u Srbiji i Vojvodini, kao njenom sastavnom delu, zatvoren je prvi deo priče o kompjuterizaciji službi i rada u arhivima. Posle kompjuterskog opismenjavanja starijih kolega i informatičkog opremanja arhiva, zaposleni u njima pokrenuli su sledeću etapu u svetu novih tehnologija – elektronski prikaz ustanove. Tako su arhivisti i arhivski radnici preduhitрили zakonodavca i nametnuli mu imperativ za nova zakonska rešenja. I što je još važnije, tako su omogućili svojim korisnicima jednostavniju i efikasniju komunikaciju, te ubrzali put rešavanja problema. Arhivisti su shvatili vrednost marketinške izreke "ako se o tebi ne priča kao i da ne postojiš" i ponudili su svoju delatnost i vrednosti na jedinstvenu svetsku berzu podataka – internet. Osim što je tako arhivistički podatak postao dostupniji običnom svetu, brojno stanovništvo sveta postalo je svesno važnosti arhiva i arhivske službe.

Prve postavljene web stranice arhiva urađene su po utvrđenim informatičkim uzusima. Obzirom da su postojeće pravne norme koje su regulisale rad arhivskih ustanova donete sedamdesetih godina prošlog veka, zaposleni u arhivima morali su da se oslone na sopstvena znanaja o izgledu i funkcionisanju elektronske prezentacije. U ovom radu pokušaćemo da na primerima pojedinih web stranica pojasnimo dobre i loše strane takvog rada.

Osim arhiva u Beloj Crkvi i Somboru, čije su elektronske prezentacije u pripremi, sve ustanove u Vojvodini imaju sopstvene web stranice na kojima korisnici interneta mogu da

pronađu gotovo sve podatke koji im mogu pomoći da lakše i jednostavnije dođu do željenih saznanja . Kumulativno za vojvođanske arhive u upotrebi su ćirilčno i latinično pismo, na srpskom, mađarskom, engleskom i nemačkom jeziku.

Matična arhivska ustanova u Vojvodini – Arhiv Vojvodine – ima web stranicu urađenu na srpskom jeziku i ćirilčnom / latiničnom pismu. Glavne rubrike stranice su:1 - O nama, koja sadrži Istorijat arhiva, Gde se nalazimo, Delatnost arhiva, Registar fondova, Korišćenje građe, Kulturno-prosvetna i izdavačka delatnost, Kontakt; 2 – Informacioni sistem Arhiva Vojvodine; 3 – Standardi: ISAD (G) i ISAPR (CPF); 4 – Arhivi u Vojvodini (Link); 5 Izložbe i promocije; 6 – Najave događaja. Dobre strane ovakve prezentacije su: mnoštvo potrebnih informacija o radu, značaju i ulozi arhiva u savremenom životu, te kako doći do željenih podataka. Loša strana je nepostojanje stranice na engleskom jeziku, danas neizostavnom stavkom u međunarodnoj komunikaciji.

Istorijski arhiv Subotica ima trojezičnu elektronsku prezentaciju, srpski, mađarski i engleski jezik, na latiničnom pismu. Rubrike subotičkog weba su: O nama, Sekretarijat, Zaštita arhivske građe i registraturskog materijala van arhiva, Korišćenje arhivske građe i bibliotečkog materijala, Aktuelnosti, Foto galerija, Izložbe i publikacije, Preuzimanje, Kolektiv. Dobre strane prezentacije su: informacije o IAS-u, jednostavnost komunikacije i mogućnost korišćenja više jezika.

Web strane Istorijskog arhiva u Senti urađene su na srpskom i mađarskom jeziku, uz upotrebu latiničnog pisma. Rubrike su: Početna, Informacije, Istorijat, Galerija, Zaposleni, Izdanja, Fondovi, Vodič fondova. Dobre strane su : mnoštvo korisnih informacija o arhivu. Loša strana je nepostojanje engleskog ili bilo kog drugog svetski raširenog jezika.

Zaposleni u Istorijskom arhivu u Kikindi uradili su svoju elektronsku prezentaciju na srpskom jeziku i na latiničnom pismu. Rubrike njihovog weba su: Istorijat, Publikacije, Izložbe,

Fondovi i zbirke, Pitanja i Kontakt, Kurija¹. Dobre strane su sveobuhvatnost informacija o radu i značaju arhiva. Loša strana je nepostojanje mogućnosti da klikom miša te informacije sazna i neko kome srpski ili srodni jezici nisu materinji ili ih ne govori.

Zrenjaninske web stranice urađene su na srpskom jeziku i latiničnom pismu. Rubrike koje posetilac ovog sajta može da otvori i u njima nešto sazna su: Istorijat, Fondovi i zbirke, Mikrofilmovana građa, Izložbe, Izdanja, Planovi grada, Galerija, Linkovi, Pretraga, Aktuelno. Dobre strane sajta su: preglednost, mnoštvo informacija i ažurnost. Loša strana je nedostatak izbora engleskog jezika.

Arhiv grada Novog Sada ima web stranicu koja je urađena na srpskom jeziku i uz upotrebu ćiriličnog i latiničnog pisma. Rubrike novosadske elektronske prezentacije su: 1 - Početna strana; 2 – Osnovni podaci, koja sadrži: Ko može da istražuje i kako se koristi arhivska građa, Registar fondova i zbirki, Vodič kroz arhivske fondove i zbirke, Analitički obrađeni fondovi i zbirke, Kontakt i radno vreme, Mreža arhiva u Srbiji; 3 – Delatnost Istorijskog arhiva grada Novog Sada, koja sadrži: Naučno istraživački rad, Korišćenje arhivske građe u administrativne i privatno-pravne svrhe, Zaštita arhivske građe i registraturskog materijala van arhiva, Prijem i smeštaj arhivske građe, Sređivanje i obrada arhivske građe, Centar za informacije, Biblioteka arhiva, Izlaganje arhivske građe, Publikovanje, Primena računarskih tehnologija, Usavršavanje i savetovanja, Stručni radovi radnika Arhiva, Proslava 50-godišnjice rada Arhiva, Zaposleni u Istorijskom arhivu grada Novog Sada; 4 – Istorijat arhivske službe u Novom Sadu, koji je podeljen na tri dela omeđena godinama, 1748-1914, 1915-1954, 1955-2004. godine; 5 – Linkovi; 6 – Softver za registrature. Dobre strane weba su: mnoštvo informacija i mogućnost preuzimanja programa koji omogućuju rad u registraturama. Loša strana je nedostatak stranica na engleskom jeziku.

Istorijski arhiv u Pančevu ima urađenu web stranicu na srpskom, engleskom i nemačkom jeziku na latiničnom pismu. Rubrike

---

¹ Kurija je zgrada građena između 1835. i 1839. godine za potrebe administracije Velikokikindskog distrikta, u kojoj je danas smešten kikindski arhiv

pančevačkog sajta jesu: O Arhivu, Fondovi i zbirke, Izdanja, Izložbe, Istorija Pančeva, Događaji, Galerija, Kontakt, Mapa. Dobre strane su: mnoštvo informacija, bogatstvo sadržaja, upotreba svetskih jezika.

Web prezentacija Istorijskog arhiva Srema iz Sremske Mitrovice urađena je na srpskom jeziku uz upotrebu latiničnog i ćiriličnog pisma. Rubrike sajta su: Obaveštenja, O Arhivu, Prezentacija, Fotografije, Registar, Izdavačka delatnost, Izložbe, Promocije, Biblioteka, Linkovi arhiva. Dobre strane sremačke elektronske prezentacije su: brojne informacije, ažurnost, preglednost. Loša strana je nedostatak engleskog jezika.

Autori web stranica arhiva u Vojvodini pisali su srpskim jezikom latiničnim pismom sedam puta i ćirilicom tri puta. Dva sajta napisana su mađarskim i engleskim jezikom, jedan nemačkim. Posetilac ovih stranica lako može da izabere jezik ili pismo kojim želi da pretražuje njihov sadržaj. Ovakvom šarenilu upotrebe jezika i pisama doprinosi nepostojanje zakonskih propisa koji regulišu arhivsku materiju odnosno njihova zastarelost. Ali tome pridonosi i istorijski položaj Vojvodine i njen šarolik nacionalni sastav, kako danas tako i u prošlosti. U rubrikama koje posetioci sajtova vojvođanskih arhiva mogu da otvore, iako nisu unifikovane nalaze se gotovo identični podaci: o arhivu, o kolektivu, delatnosti, zanimljivostima, retkim i dragocenim dokumentima ...

Za utehu nam ostaje i to da ni web strane krovnih i ostalih arhivskih ustanova u svetu nisu ujednačene. I pored brojnih sadržajnih sličnosti u naslovnoj stranici web prezentacija mnoštvo je razlika od zemlje do zemlje i od arhiva do arhiva. Primerice, temeljna arhivska ustanova u Francuskoj predstavlja se u svetskoj elektronskoj mreži samo na francuskom jeziku. Slično je i sa Arhivom u Moskvi čije stranice možete da čitate samo na ruskom jeziku. Iskorak od ovakve prakse imaju arhivisti u Saveznom arhivu u Nemačkoj. No, iako imaju predviđen meni na engleskom on nije još upotrebljiv.

Nama u Srbiji i Vojvodini ostaje da izvlačimo pouke iz dobrih i loših primera i da se nadamo da će ovakvu situaciju da promeni na bolje skoro i nekoliko puta najavljivano donošenje novih

zakonskih propisa koji će da regulišu arhivsku materiju u Republicii. Na izradi nacrtu novog zakona i pratećih propisa učestvovali su predstavnici važnijih arhiva i arhivskih udruženja u Republici Srbiji, te su u nova rešenja uključene novine i standardi koji važe u čitavom arhivističkom svetu. Sve kako bi predmeti rada u arhivima bili što dostupniji i razumljiviji posetiocima interneta, kako onima koji razumeju srpski i srodne južnoslovenske jezike tako i onima koji poznaju i neki od svetskih jezika.

Zoran Vukelić, arhivista IAS-a

Subotica, septembar 2009. godine